

אצל הנפש

היצירה החדשה של רותי קנר, "אצל הים", מעלה לבמה את הנופים והתהומות של הנפש

בתוך אבוס הבידור שבו אנחנו מעלים גירה את עצמנו המבוחרים מצליחה קבוצת תיאטרון ליצור אירוע פר לחני שמחולל חיל ורעדה מול שני קוטבי החיים: אהבה ומוות. חיל ורעדה? סליחה, מה זה? זה לא "אמאל'ה", זה מה שזה. רותי קנר וקבוצתה נוגעים ב"אצל הים" במצב דלקתי של אלה, מיעוט יש לומר, שסובלים מתרבות השיווק, הרייטינג, מס' חור האינטימיות, הניכור כלפי האחר – ומרפאים את הויהום במגע אמנות מפיס. קבוצת שחקנים-רקדנים (או מתנועעים מק סימים) מספרת שני סיפורי תיאטרון על פי שני סיפורים של ס. יזהר שמתרחשים לפני 50 שנה בעולם שכבר אי אפשר לזכור. עולם שבו להתאהב היה אירוע גורלי בעיני הנאהבים, ואימת מוות העלתה שאלות אקזיסטנציאליות על בדידות אדם בעולם שאליו הושלך בלי לבחור, על תחושת הסתם בתוך שגרת הארץ-שות שמקיפה אותו. המילים והתחביר היהודיים, בעלי המקצב המהפנט, מקבלים אינטרפרטציה בימתית מרתקת של תנועה בין דיסוננסים והרמוניות, דחיסות מול צמצום, נקי מול מלוכלך. ב־1996 פרסם ס. יזהר קובץ בן שלושה סיפורים, "אצל הים", אחרי שתיקה בת 30 שנה שהופרה חודשים אחרים לפני כן עם ספרו "צרדיים". בשלושתם מדובר בחוויית נעורים, שמסופרת במין זרם תודעה שהמספר מדווה עליו. ב"אצל הים" יש יותר ממספר אחר לתודעה אחת, המספרים הם לפעמים בודדים ולפעמים משוכפלים, לפעמים מקהלתיים לפעמים מתכתשים. האירוע הראשון מתרחש על שפת הכנרת, במקום שבו על פי המיתוס הלך ישו על המים, בין נער ונערה. הנער מתחבט איך נכון ומתי נכון והאם חייבים לממש את התשוקה שלו לנערה שמסמנת לו גם את החשק שלה. הנושא הוא חרדת כניסה לקשר אהבה. זה לא פיקאפ ולא סטוץ ולא כולה זיון. תיעוש האהבה לא שגשג עדיין. החוף הוא יריעת נייר לבן וזו כל התפאורה (להוציא את חלון האולם וסביבת העבודה: חוטי חשמל, רמקולים, פנסי תאורה). הכל אפשרי, אינסופי. גם הברידות של הנאהבים בטבע אינסור פית. הלבן הוא לובן הבתולים, הכלולות. וגם השחפים. הנייר נקרע כברוטליות כשהתשוקה מתפרצת. ואיך יודעים שהיא מתפרצת? באמצעות תיאור הר שחור וזקור. דרך התנהגות נופים או מים מתאר יזהר מצבים אנושיים, וככה זה גם בהצגה.

בצד יושבות שתי שחקניות וממוללות ניירות מחשבת בקול, חודרות לטקסט היהודי, כמה כסף יישאר להפקה אחרי שכר אולם, קיוזן הזמנות ממספר הכרטיסים וכדומה. אמנות טהורה מול שיווק מלוכלך. עולם ישן עולם חדש. יש רמזים שאינם בסיפור לסקס אחר: כלב בוועל מאחור את הנערה, נשיקה בין שני גברים.

האיחור לא קורה בסוף. הנער מחמיץ את הבשר. אפילו שה נערה כבר מתפשטת. הוא חוזר לספר על ישו שעל המים, לפני טז את עצמו מהלך גם על מים. הנערה נכנסת למים לברה, עירומה, מקושטת כפרחי נייר, כלה של ים, כלה מופשטת. המי תוס מנצח את הממשי. זו אולי גם ביקורת פוליטית של יזהר.

הסיפור הבימתי השני שונה: גרוטסקי, קרנבלי, משתמש במור זיקה ובאביוורים. סיפור של נער שפעם היו קוראים לו בכזו פח' דן, שמצטרף בגלל לחץ חבריו הספורטיבים לשחייה אל סלע וחזרה. המים ררודים, אבל ברמיון המבועת של הנער הוא עומד לטבוע וחווה אימת מוות (ביצוע וירטואוזי של טלי קרק). כל מה שאומר הטקסט של יזהר על הגלים: שהם מתלקקים, שהם עויי נים, שהם אדישים, הוא השתקפות בני אדם בהם: "בלי שום קשב אליך והכל בלעדיך ורק בינם לבין עצמם מלאים רק בעצמם". ועל החוף מרחוק משתעשעים אנשים קלילים (השחקנים לובי שים חלקי בגדי ים על מדיהם האפורים הנייטרליים), או עורכים מין קוקטייל של כוסות מים כשהנער טובע (הנגדה אירונית), או משקים אותו במים כבאלימות. קושרים שתי ידיים ורגל של הטובעות) בחוטים שיוורדים מהתקרה, והוא מין מריונשה, ונכני סת לכמה מיטת המוות מברול, ואיכריה של כובת חייטים (מנקן) מפוררת רוקרים עם השחקנים, ונחשף שר מצויר של שחקנית, ומתוך נשף המסיכות הוזה עולים משפטי המחאה על מעמד האדם בעולם, לכאורה דיבורו של הטובע על הכניסה למים: "זנ' כנסת בטעות למקום שלא צריך ולא יכול לצאת... מי צריך את זה בכלל?". ונשמע גם משפט המפתח של ביקורת עצמית על פחדנות החיים: הצטיינות במלחמה "רק על ההישרדות ואף פעם לא על הגאולה". רק שימור קיום בסיסי. וזאת גם אמירה חברתית. הקרשנרו עולה, מוזיקת כלי ההקשה הנפלאה (מאת חיה גרין) מלווה את הפאניקה של הטובע, ואז, כמו בסיפור, כמו בחיי ים, בכת אחת ההינצלות. הטובע מגלה אדמה תחתיו.

"ונושאת אותך בלי להרגיש אם אתה ישנו או איננו... ורק זה שיש... ורק זה שיש ככלות כל ידעיה, רק זו הידעיה האחת הזאת, שאדמה, שמוצקה, ושיש". כמו סיופוס שנאלץ להתאהב בסלע שלו, שהוא גם מקור ייסוריו, כך גם הטובע ביחס לאדמה. כי היא המוצקות היחידה. וזהו קידוש היש. ועל זה "אצל הים". ואולי לא הצלחתי לבטא את זה במילים, אבל כן, חיל ורעדה. אמאל'ה.

* "אצל הים", רותי קנר. שחקנים: רונן בבלוק, שירלי גלי שגב, דפנה הרבני, עדי מאורוביץ, יוסף סוויר, טלי קרק. תפאורה: רוני תורן. תאורה: שקד וקס